

Một số giải pháp phát triển du lịch bền vững huyện Ba Vì trong bối cảnh COVID - 19

Hoàng Thu Thủy

Công ty CP Tư vấn Phát triển Công nghệ Tài nguyên và Môi trường

Huyện Ba Vì (Hà Nội) có nhiều tiềm năng phát triển du lịch nhờ có nhiều cảnh đẹp, núi non - sông nước - rừng già hòa quyện cùng với các di tích lịch sử - văn hóa đã được xếp hạng. Từ cuối năm 2019 đến nay, dịch bệnh Covid bùng phát làm cho ngành du lịch thế giới cũng như Việt Nam gặp rất nhiều khó khăn và thách thức. Bên cạnh đó, dịch bệnh Covid - 19 cũng tạo ra những thời cơ mới cho ngành du lịch. Tình hình mới đòi hỏi huyện Ba Vì phải có những giải pháp đúng đắn, nhanh chóng, đồng bộ để nắm bắt và tái khởi động ngành du lịch địa phương.

1. Tiềm năng và thực trạng phát triển du lịch huyện Ba Vì

Thứ nhất, về tiềm năng phát triển du lịch: Ba Vì cách trung tâm Hà Nội khoảng 53 km, nằm trong vùng kinh tế có số dân đông nhất cả nước, vị trí gần gũi các đô thị lớn nên thuận lợi để phát triển du lịch. Đường đi đến Ba Vì lại rất thuận tiện nhờ trục đường quốc lộ 32, tỉnh lộ 89A và tuyến đường thủy qua sông Hồng, sông Đà.

Vùng núi Ba Vì chiếm 42% diện tích toàn huyện, với hệ động thực vật phong phú, quý hiếm. Ba Vì còn có nguồn nước khoáng nóng Thuần Mỹ thuận lợi cho việc khai thác du lịch khoáng nóng nghỉ dưỡng chữa bệnh. Với những tiềm năng nêu trên, Ba Vì có lợi thế lớn về loại hình du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng.

Bên cạnh tiềm năng du lịch sinh thái, Ba Vì còn có nhiều điều kiện phát triển du lịch về nguồn, kết hợp du lịch sinh thái với du lịch văn hóa - tâm linh khi có nhiều di tích văn hóa - lịch sử. Ba Vì có những ngôi đình có kiến trúc độc đáo bậc nhất Việt Nam như: đình Tây Đằng, đình Thụy Phiêu, đình Thanh Lũng... Tại đây còn có quần thể di tích đền Thượng, đền Trung, đền Hạ trên núi Tản Viên là điểm đến của du khách về du lịch văn hóa. Hơn nữa, ẩn trong lòng rừng núi của Vườn Quốc gia Ba Vì còn có gần 200 công trình kiến trúc được xây dựng từ thập niên 1940, rải rác trên các độ cao 400 m, 600 m, 700 m, 800 m, 1000 m.

Thứ hai, về thực trạng phát triển du lịch địa phương: Nhờ tài nguyên du lịch tự nhiên và nhân văn phong phú, trong những năm qua, du lịch Ba Vì đã có những bước phát triển nhanh chóng, thu hút ngày càng nhiều du khách trong nước và quốc tế, mang lại những hiệu quả kinh tế to lớn. Trên địa bàn huyện đã hình thành một số khu du lịch có quy mô lớn như: sân golf Đồng Mô - được đánh giá là sân golf hàng đầu miền Bắc, khu du lịch Khoang Xanh -

Suối Tiên, Thác Đa, Thiên Sơn - Suối Ngà, Suối Mơ, Ao Vua, Suối Hai và Vườn Quốc gia Ba Vì. Tuy nhiên, đến hiện tại, ngành du lịch phát triển chưa tương xứng với tiềm năng sẵn có của địa phương và kỳ vọng của xã hội. Hoạt động du lịch mới chỉ phổ biến hơn cả ở một số khu du lịch nằm ở sườn đông núi Ba Vì. Những địa danh để du khách tìm đến khá quen thuộc và không nhiều chuyển biến trong những năm trở lại đây. Thực trạng phát triển du lịch của huyện Ba Vì cũng đang bộc lộ nguy cơ không bền vững qua một số biểu hiện sau:

Một là, tổ chức du lịch còn có tình trạng “mạnh ai người ấy làm”, thiếu đi sự kết nối giữa các tua tuyến và các điểm du lịch, thiếu sự kết hợp của các loại hình và các sản phẩm du lịch. Hoạt động liên kết hợp tác giữa các doanh nghiệp lữ hành, vận chuyển khách du lịch; lữ hành với kinh doanh lưu trú, nhà hàng, cơ sở mua sắm, vui chơi giải trí, dịch vụ du lịch cũng chưa chặt chẽ. Mặc dù, Ba Vì vẫn được coi là huyện du lịch nhưng so với các ngành kinh tế khác việc tổ chức du lịch bài bản và có quy hoạch vẫn còn là vấn đề khá mới mẻ.

Hai là, sản phẩm du lịch chưa thực sự hấp dẫn và khác biệt, khả năng cạnh tranh chưa cao, chất lượng dịch vụ du lịch chưa đáp ứng được yêu cầu. Môi trường du lịch, an toàn thực phẩm và an toàn giao thông còn nhiều bất cập. Công tác xúc tiến quảng bá du lịch còn nhiều hạn chế, sự phối hợp, tính chuyên nghiệp và hiệu quả chưa cao. Nguồn nhân lực du lịch còn thiếu và chưa đáp ứng được về chất lượng. Doanh nghiệp du lịch chủ yếu có quy mô nhỏ và vừa; nguồn vốn, nhân lực và kinh nghiệm quản lý còn hạn chế. Vai trò của cộng đồng trong phát triển du lịch chưa được phát huy.

Ba là, việc phát triển du lịch tốc độ nhanh ở huyện Ba Vì đã tạo sức ép rất lớn đến môi trường tự nhiên và các di tích của khu vực. Môi trường đóng

vai trò quan trọng, là điều kiện để phát triển du lịch nhưng môi trường cũng chịu ảnh hưởng sâu sắc từ hoạt động này. Khi du lịch phát triển, nếu con người chưa nâng cao ý thức bảo vệ môi trường thì môi trường ngày càng bị xâm phạm nghiêm trọng. Mặc dù, trong những năm gần đây, việc bảo vệ môi trường tự nhiên và bảo vệ các di tích lịch sử - văn hóa đã được địa phương chú ý nhiều hơn nhưng Ba Vì vẫn đang phải đối mặt với vấn đề suy thoái môi trường và giá trị văn hóa trong quá trình khai thác, phát triển du lịch.

2. Tác động của dịch bệnh Covid - 19 tới du lịch Ba Vì

Từ cuối năm 2019, dịch bệnh Covid - 19 diễn ra và lan rộng trên toàn thế giới làm cho du lịch của các quốc gia gặp rất nhiều khó khăn. Thị trường du lịch và các hoạt động du lịch bị đứt gãy, đình trệ, làm cho toàn ngành không đạt được chỉ tiêu tăng trưởng. Trong các đợt bùng phát dịch Covid -19, các hoạt động du lịch quốc tế tại Việt Nam đóng cửa hoàn toàn, khách nước ngoài chủ yếu là các chuyên gia, khách công vụ. Du lịch nội địa hoạt động phụ thuộc vào chu kỳ bùng phát dịch.

Tuy nhiên, dịch bệnh Covid - 19 cũng tạo ra những điều kiện thuận lợi nhất định đối với ngành du lịch Việt Nam. Covid - 19 đang đưa toàn bộ ngành du lịch trên thế giới trở về điểm xuất phát ban đầu. Những nước đã phát triển ngành du lịch lâu đời hơn cũng quay về vạch xuất phát như Việt Nam. Hiện nay, khi dịch bệnh bắt đầu được kiểm soát, các quốc gia trên thế giới đều cố gắng kích cầu du lịch và du khách nhận được nhiều thông điệp quảng bá từ nhiều điểm đến khác nhau.

Trước bối cảnh dịch bệnh ở Việt Nam đã được kiểm soát mở ra cơ hội cho ngành du lịch mau chóng tái khởi động, phục hồi và phát triển trong những giai đoạn tới. Đại dịch Covid - 19 đã làm thay đổi thói quen sống, sinh hoạt cũng như nhu cầu của con người. Những xu hướng du lịch sau đại dịch được dự đoán là: xu hướng du lịch đến những nơi an toàn tránh dịch bệnh; xu hướng ứng dụng công nghệ nhằm quản lý đảm bảo an toàn, cũng như các dịch vụ hạn chế tiếp xúc; xu hướng du lịch theo những nhóm nhỏ; xu hướng du lịch ngắn ngày và đặt dịch vụ cận ngày; xu hướng lựa chọn các hoạt động nghỉ dưỡng, gần gũi với thiên nhiên, thưởng thức văn hóa ẩm thực.

Tuy nhiên, các chuyên gia nghiên cứu về du lịch trong nước và quốc tế cũng cảnh báo: ngành du lịch gặp khó khăn và tạm ngưng yên trong suốt thời gian dịch bệnh thì sau khi dịch bệnh được kiểm soát, việc đi lại trở lại bình thường lại là thời kỳ “du lịch phát

triển nóng”, xuất hiện nhiều nguy cơ phát triển thiếu bền vững. Hậu quả của phát triển du lịch không bền vững là suy thoái tài nguyên thiên nhiên, hủy hoại các công trình văn hóa tâm linh, tạo ra tiền lệ xấu đối với ngành du lịch của địa phương trong những năm tiếp theo, làm chệch hướng mục tiêu tăng trưởng bền vững.

3. Một số giải pháp phát triển bền vững du lịch của huyện Ba Vì

Bối cảnh dịch bệnh Covid -19 đã tạo ra những thách thức cũng như thời cơ mới cho ngành du lịch Việt Nam nói chung và huyện Ba Vì nói riêng. Để đảm bảo phát triển bền vững trong hoàn cảnh mới cần có định hướng xuyên suốt và giải pháp đồng bộ, cần thiết phải có sự phối hợp chặt chẽ giữa chính quyền, doanh nghiệp du lịch và nhân dân địa phương để đảm bảo phát triển du lịch bền vững.

Một là, nâng cao năng lực cạnh tranh, đa dạng hóa sản phẩm và hình thành sản phẩm du lịch đặc trưng. Muốn nâng cao năng lực cạnh tranh khâu then chốt nhất là phải nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch. Sản phẩm du lịch là một loại sản phẩm đặc biệt do nhiều loại dịch vụ hợp thành và mục đích cơ bản là thoả mãn nhu cầu tiêu thụ của khách du lịch trong hoạt động du lịch. Như vậy, để nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch cần tiến hành điều tra, đánh giá tổng thể về hiện trạng của sản phẩm du lịch (chất lượng, số lượng, khả năng đáp ứng nhu cầu, thị hiếu của khách), từ đó có biện pháp đa dạng hoá sản phẩm nhằm đáp ứng yêu cầu ngày càng đa dạng, phong phú của khách du lịch khắp nơi trên thế giới. Trong số các sản phẩm du lịch đó, cần chọn lọc và có biện pháp phát huy một số sản phẩm thế mạnh, mang tính đặc trưng, nổi bật so với khu vực xung quanh để làm nên “thương hiệu du lịch” của địa phương.

Hai là, đẩy mạnh hoạt động quảng bá, xúc tiến và liên kết du lịch. Hoạt động xúc tiến, truyền thông, quảng bá phải được trú trọng hơn nữa để du khách trong và ngoài nước biết đến địa danh Ba Vì. Các hoạt động này phải được thực hiện đa dạng, kết hợp linh hoạt giữa hình thức trực tiếp và trực tuyến, qua đó giới thiệu đến du khách tiềm năng, thế mạnh, cùng các sản phẩm du lịch hấp dẫn, mở ra cơ hội hợp tác đầu tư.

Ba Vì cần có sự kết nối những khu vực xung quanh để khai thác tối đa tiềm năng của vùng. Lân cận khu vực Ba Vì có nhiều địa điểm du lịch nổi tiếng như Đảo Ngọc Xanh, Khu Di tích K9, Làng Văn hóa các dân tộc Việt Nam, Làng cổ Đường Lâm, ... Muốn kết nối được thì quan trọng nhất là xây dựng tour, tuyến du lịch liên vùng để tạo nên hoạt động trải nghiệm xuyên suốt.

Ba là, đầu tư cơ sở hạ tầng và nâng cao chất lượng nguồn nhân lực. Chất lượng sản phẩm du lịch phụ thuộc nhiều vào việc cơ sở hạ tầng, thái độ phục vụ và trình độ của nhân viên. Trong thời gian tới, huyện cần đầu tư cải tạo, nâng cấp cơ sở vật chất, hạ tầng, trong đó nâng cấp cải tạo các tuyến đường vào khu du lịch; đưa công nghệ thông tin, cung cấp mạng wifi miễn phí tại các điểm du lịch. Tập trung cho công tác đào tạo nguồn nhân lực đảm bảo về chất lượng, đủ số lượng, cơ cấu phù hợp đáp ứng nhu cầu phát triển du lịch. Đào tạo đội ngũ cán bộ quản lý, lao động kỹ thuật, hướng dẫn viên du lịch tại các cơ sở kinh doanh theo tiêu chuẩn nghề.

Bốn là, bảo vệ môi trường và tài nguyên thiên nhiên. Du lịch là ngành kinh tế tổng hợp, sự tồn tại và phát triển của du lịch gắn liền với môi trường; du lịch phát triển chỉ khi môi trường được bảo vệ. Việc khai thác thiếu tính đồng bộ, không có biện pháp phục hồi, tái tạo tài nguyên du lịch sẽ dẫn đến phá vỡ cân bằng sinh thái. Do vậy, trong khai thác du lịch, các cơ quan quản lý phải luôn nhấn mạnh đến vấn đề bảo vệ môi trường và duy trì hệ sinh thái tự nhiên vốn có tại điểm du lịch nhất là ở vùng núi Ba Vì. Bảo vệ môi trường, gìn giữ nét đẹp hoang sơ của tự nhiên trở thành nhiệm vụ quan trọng trong quy hoạch các chiến lược phát triển du lịch.

Năm là, bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa - lịch sử. Bên cạnh thế mạnh du lịch sinh thái, khu vực Ba Vì còn có tiềm năng phát triển du lịch văn hóa tâm linh, du lịch về nguồn, du lịch sinh thái kết hợp với du lịch tâm linh. Trong những năm gần đây, cùng với tham quan, giải trí và nghỉ dưỡng, xu hướng du lịch gắn với tìm hiểu văn hóa - lịch sử đang ngày càng hấp dẫn du khách. Để nắm bắt xu hướng này, Ba Vì cần tập trung gắn kết bảo tồn, phát huy di sản văn hóa - lịch sử với phát triển du lịch để tạo điểm nhấn thu hút du khách. Trong định hướng phát triển kinh tế - xã hội, chính quyền địa phương cần đặc biệt quan tâm tới việc khai thác, phát huy giá trị các di sản gắn với phát triển du lịch. Các đơn vị lữ hành lựa chọn nhiều di tích, danh lam thắng cảnh để thiết kế sản phẩm du lịch đưa vào khai thác.

Sáu là, nâng cao nhận thức về giá trị tài nguyên và môi trường du lịch. Hiện nay, nhận thức xã hội về ngành kinh tế du lịch còn khá hạn chế, còn có tình trạng xâm lấn, phá hủy môi trường tự nhiên và các công trình văn hóa - lịch sử một cách tự phát của dân cư địa phương và khách du lịch. Do vậy, cần xây dựng những chương trình tuyên truyền giáo dục đến cộng đồng dân cư về vai trò và ý nghĩa của ngành du lịch đối với nền kinh tế, môi trường - xã hội, đến đời sống của cộng đồng, đến công tác bảo tồn các giá trị tài nguyên... Tuyên truyền nhân dân có trách nhiệm bảo vệ cảnh quan môi trường và các

di tích văn hóa - lịch sử, phổ biến sâu rộng Luật Di sản văn hóa, quy chế quản lý và bảo vệ di tích và công tác quản lý, chăm sóc, bảo vệ các di tích lịch sử - văn hóa, Luật Bảo vệ môi trường đến nhân dân trên địa bàn.

4. Kết luận

Ba Vì có nhiều tiềm năng để phát triển du lịch như các danh lam thắng cảnh, các khu di tích văn hóa - lịch sử, các công trình tâm linh. Trong những năm qua, du lịch Ba Vì đã có nhiều chuyển biến, song chưa tương xứng với những tiềm năng của địa phương. Trong bối cảnh đại dịch Covid - 19 đang dần được kiểm soát, ngành du lịch cả nước hiện đang từng bước vượt qua giai đoạn khó khăn. Tận dụng số các giải pháp có thể được thực hiện để phát triển du lịch bền vững huyện Ba Vì là nâng cao năng lực cạnh tranh, đa dạng hóa sản phẩm và hình thành sản phẩm du lịch đặc trưng; đẩy mạnh hoạt động quảng bá, xúc tiến và liên kết du lịch; đầu tư cơ sở hạ tầng và nâng cao chất lượng nguồn nhân lực; bảo vệ môi trường, tài nguyên thiên nhiên; bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa - lịch sử; nâng cao nhận thức về giá trị tài nguyên và môi trường du lịch. Để làm được điều này rất cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa chính quyền, doanh nghiệp du lịch và nhân dân địa phương./.

Tài liệu tham khảo

Bộ Chính trị (2017), Nghị quyết về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, Hà Nội.

Nguyễn Thế Đồng (2015), "Bảo vệ môi trường và phát triển du lịch bền vững", Tạp chí Môi trường, Bộ Tài nguyên và Môi trường.

Ngô Thắng Lợi, Vũ Thành Hường (2015), Phát triển bền vững ở Việt Nam trong bối cảnh mới của toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế và biến đổi khí hậu, Nxb Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

Phạm Trung Lương (2002), Du lịch sinh thái: Những vấn đề lý luận và thực tiễn phát triển ở Việt Nam, Nxb Giáo dục, Hà Nội.

Hoàng Quân, Tâm Ninh, Non thiêng Ba Vì bị xâm hại, báo Người lao động, 2017, <https://laodong.vn/phong-su/non-thieng-ba-vi-bi-xam-hai-579709.ldo>